

De EHS kan ook leuk zijn

De Ecologische Hoofdstructuur is de kapstok waar het Nederlandse natuurbeleid aan is opgehangen. Maar de gewone burger staat mijlenver af van dit beleidsconcept. Die waardeert vooral het beleven van landschap, met relatieve rust, ruimte, stilte en donkerte. Dat de EHS dat ook biedt zou meer voor het voetlicht mogen komen, om zo het draagvlak voor natuurbeleid over-eind te houden.

De Ecologische Hoofdstructuur met kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden moet in 2018 bijna 730 duizend hectare natuur op het Nederlandse vaste land en 6 miljoen hectare natte natuur in de Noordzee, Waddenzee en Delta omvatten. Om dat beleid overeind te houden is het belangrijk dat de EHS een plek heeft in de natuurbeleving van mensen, want natuurbeleid staat of valt met draagvlak, zegt Fransje Langers, onderzoeker bij Alterra.

“Zonder draagvlak is er geen waardering voor beleid, en geen efficiënte beleidsuitvoering. Bij gebrek aan ambtelijk draagvlak lijdt de uitvoering onder een halfslachtige houding. Zonder publiekssteun komt beleid evenmin van de grond.”

Langers deed samen met Jan Vreke onderzoek naar andere betekenissen van de EHS dan die voor biodiversiteit. “Voor gewone burgers is de Ecologische Hoofdstructuur nu vooral een abstract, technisch-wetenschappelijk verhaal. Het concept wordt daarentegen gekoesterd in het wereldje van groene beleidsmakers en natuurbeschermers: eindelijk een plek waar dieren en planten voorrang krijgen. Maar door dit beeld is er in de bestuurlijke praktijk minder oog voor natuurbeleving en recreëren in de natuur.”

Stadsbos

Staatsbosbeheer realiseert zich al dat vermaatschappelijking van natuur noodzakelijk is. In het jaarverslag over 2006 stelde de organisatie al dat ‘iedere Nederlander voor vijf euro aandeelhouder is’. Ook in stadssossen speelt vermaatschappelijking van natuur. Het is pas een stadbos als de lokale bevolking zich bij het bos betrokken voelt en dit laat zien aan lokale beleidsmakers. Een stadbos verdient dus pas zijn naam als de ‘stad’ het bos ziet als essentieel onderdeel van de stad.

Dat de EHS-gebieden soms op onhandige plekken liggen als je wilt dat ze bijdragen aan andere doelen dan biodiversiteit, zoals recreatie, is niet vreemd: het draait ten slotte om het verbinden van belangrijke natuurgebieden tot een aaneengesloten netwerk en het benutten van ecologisch kansrijke situaties. De geschiktheid voor recreatie speelt hierbij geen rol. “Nader beschouwd is dat

toch een gemiste kans”, meent Langers.

“De EHS is immers wel de kapstok waar het hele Nederlandse natuurbeleid aan is opgehangen. Heeft de samenleving er weinig mee, dan is dat niet zonder gevaar voor het hele natuurbeleid. Zo was er onlangs nauwelijks maatschappelijke weerstand tegen de plannen van de coalitiepartijen in de Tweede Kamer om een pas op de plaats te maken bij de realisatie van de EHS.”

Natuurtypen

Het onderzoek van Langers en Vreke wijst uit dat de EHS, ondanks de vaak niet optimale locatie, wel degelijk recreatieve betekenis heeft voor mensen. Landschappelijke kwaliteiten waar mensen waarde aan hechten typeren namelijk de EHS. In de studie onderscheiden de onderzoekers drie typen EHS-natuur. Ten eerste is er grootschalige, tamelijk zelfstandige natuur die vooral bestaat uit beek- en zandboslandschap, duinlandschap en moerasboslandschap. Daarnaast is er bijzondere, halfnatuurlijke en kleinschalige natuur, met als natuurtypen vooral natte schraalgraslanden, bos van arme en rijke gronden en natte heide en hoogveen. Tot slot is er multifunctionele natuur waar natuur samenhangt met wat er verder gebeurt, zoals visserij, landbouw, bosbouw en scheepvaart.

Kijk je naar wat mensen waarderen in natuur en wat ze graag beleven – een groen karakter, rust, stilte en donkerte – dan zie je dat grootschalige natuur meer bijdraagt aan beleving dan multifunctionele natuur. Langers: “Bekend is dat mensen kwaliteiten in het landschap zoeken die je in landbouwgebieden minder aantreft, zoals het onverwachte. Het gecultiveerde aangeharkte landbouwgebied wordt over het algemeen minder gewaardeerd dan bijvoorbeeld de meer natuurlijk ogende bossen of duinen, zo blijkt keer op keer uit studies naar landschapsvoorkeuren.” En juist het groene karakter en de relatieve rust, ruimte, stilte en donkerte die je er kunt vinden kenmerken de natuurgebieden in de EHS.

Dat wil niet zeggen dat er met het oog op maatschappelijk draagvlak overal in Nederland eenzelfde type natuur moet komen, maakt Langers duidelijk. Je moet vooral kijken naar

de mogelijkheden die de omgeving biedt.

Voor de studie is het Diemerbos bekeken, een jong bos dat ligt ingeklemd tussen Amsterdam-Zuidoost en Diemen. Het bestaat grotendeels uit moerasgebied. Moeras roept van oudsher angst en onbehagen op, maar dat hiervoor is gekozen is logisch vanuit historisch perspectief en op basis van de abiotische omstandigheden. Toch is er voor elk wat wils. Sommigen delen zijn heel toegankelijk met rolstoelen en wandelwagens. Daarnaast is een aantal spannende paden aangelegd – laarzen- en vlonderpaden, die het geheimzinnige karakter van een moerasbos illustreren. Doordat deze paden moeilijker toegankelijk zijn, komen er automatisch minder mensen. De meest kwetsbare gebieden worden ontzien door daar geen paden of voorzieningen te realiseren.

Recreatie

Het voorbeeld laat ook zien dat politiek en maatschappelijk draagvlak voor de realisatie van de EHS een impuls heeft gekregen doordat het gebied zo is ingericht dat het aantrekkelijk is voor recreatie. Zonder de recreatieve ambitie waren de natuurwaarden nooit naar dit niveau getild.

Om de positie van het natuurbeleid te waarborgen zou de overheid meer nadruk mogen leggen op functies die burgers belangrijk vinden in EHS-natuur, adviseren de onderzoekers. Ze zien in de toekomst ook de rol van de EHS als ‘leverancier’ van landschappelijke belevingswaarden nog belangrijker worden. Omdat de EHS planologische bescherming geniet, zijn die aantrekkelijke landschappen grotendeels gewaarborgd. Terwijl in het overige landelijk gebied eerder sprake zal zijn van nivellering van deze waarden vanwege de toenemende ruimtedruk van functies als wonen, werken en infrastructuur.

Cluster	WOT Natuur en milieu
Informatie:	www.kennisonline.wur.nl WOT-rapport 87
Contact:	Fransje.Langers@wur.nl 0317 - 48 16 77